Disiplinlerarası Yen. Araş. Der., 1(1), 28-41, 2021

İstanbul Arel Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Disiplinlerarası Yenilik Araştırmaları Dergisi

Kıymetli bir maden olarak altın ve altın bankacılığı; banka tekdüzen hesap planı çerçevesinde altına dayalı bankacılık işlemlerine ilişkin muhasebe uygulamaları

Gold as a precious metal and gold banking; accounting practices regarding gold-based banking transactions within the framework of the bank uniform chart of accounts

Ahmet TERZİ[1], Bahşende TAŞDEMİR[2]*

[1]Sağlık Yönetimi Bölümü, Develi SBBF, Kayseri Üniversitesi, Kayseri, Türkiye

ahmetterzi@yandex.com

[2]Toptan ve Perakende Satış Bölümü, Bünyan MYO, Kayseri Üniversitesi, Kayseri, Türkiye

btasdemir@kayseri.edu.tr

Geliş Tarihi/Received: 21.01.2021 Bölüm/Section: Sosyal Bilimler/İşletme

Kabul Tarihi/Accepted: 19.02.2021 Araştırma Makalesi/Research Article

Özet

Geçmişte farklı şekillerde kullanılmış olan altın, gerek değişim gerekse yatırım amacı ile günümüzde de yoğun ilgi görmektedir. Ancak yoğun ilgiye rağmen altının ekonomik sistem dışında tutulması birtakım düzenlemelerle önlenmek istenmektedir. Altının ekonomik sisteme dahil edilmesi oldukça önemli bir husus olarak kabul edilmektedir. Bankaların da bu konuda önemli roller üstlenmesiyle birlikte *altın bankacılığı* kavramı da önem kazanmaya başlamıştır.

Bu çalışmada altının ve altın bankacılığının gelişimi hakkında bilgi verilmiş, işletmeler ve bankalar tarafından gerçekleştirilen altına dayalı işlemlerinin muhasebeleştirilmesi ele alınmıştır. Yeni ve güncel bir konu olan altın bankacılığı işlemlerinin muhasebeleştirilmesini konu alan bu çalışmanın, ilgili literatüre katkı sağlaması amaçlanmıştır. Ayrıca, altına dayalı çalışan işletmeler ve diğer bilgi kullanıcıları için de yol gösterici olması çalışmanın amaçlarındandır.

Anahtar Kelimeler: Altın, Altın Bankacılığı, Banka Muhasebesi, Kıymetli Madenler, Altın Muhasebesi

Abstract

Gold, which has been used in different ways in the past, attracts intense attention today for both exchange and investment purposes. Due to this interest, gold is desired to be included in the economic system. Gold is considered as a very important economic instrument for the system. The concept of "gold banking" gained importance due to the role of banks in bringing gold into the economic system.

In this study, information is given about the development of gold and gold banking. Accounting for gold-based transactions performed by businesses and banks is explained with examples. The aim of this study is to contribute to the literature on "gold banking". In addition, it is among the aims of this study to be a guide for gold-based enterprises and other information users.

Keywords: Gold, Gold Banking, Bank Accounting, Precious Metals, Gold Accounting

1. Giriş

Madenler içinde en değerlisi olan altın, insanlık tarihi boyunca yaşayanların peşinden sürüklendiği, savaşların ve barışların sebebi olan ve her dönem ilgi odağı olmayı başarmış bir madendir. İlk kullanım alanı kuyumculuk olan altın, para sisteminde bir değişim aracı olarak kullanılmıştır. Sonrasında da kolay işlenebilme özelliğinden dolayı sanayinin

* Yazışılan yazar/Corresponding author: Ahmet TERZİ
[1] orcid.org/0000-0003-4193-3782; [2] orcid.org/0000-0002-3760-8963

birçok kolunda ve mücevher sektöründe kendine kullanım alanı bulmuştur. Halen uluslararası rezerv birimi olarak kullanılan kıymetli maden olma özelliğini korumaktadır.

Finans sisteminin gelişmesi sonucunda, altının bir tasarruf aracı olma özelliğini kaybedeceği düşünülse de halkın geleneksel tasarruf aracı olma özelliğini kaybetmediği görülmektedir. Altın, uluslararası alanda uzun dönem dikkate alındığında enflasyon karşısında kıymetini korumayı başaran en önemli emtialardan biridir. Menkul kıymetlerden daha kolay nakde çevrilebilme özelliği, gerek ekonominin iyi olduğu dönemde gerekse ekonomik kriz dönemlerinde altının yoğunlukla tercih edilmesini sağlayan temel unsur olarak kabul edilebilir.

Altın, para ve mücevher talebi konusunda Türkiye, dünya ülkeleri arasında önemli bir yere ve paya sahiptir. Resmi otoritelerin, halkın büyük bir bölümünde önemli miktarda altın olduğu konusunda hemfikir olmaları, atıl durumda bulunan altınların ekonomik sürece dâhil edilmesi yönünde birtakım girişimleri de beraberinde getirmiştir. Tarihsel süreç göz önünde bulundurulduğunda hem para birimi hem de tasarruf aracı olma özelliği taşıyan ve ekonomik sürece dâhil edilme yolunda hareketliliğe neden olan altın, süratle bankaların da ilgi alanına girmeyi başarmıştır. Ayrıca ithalatın ve cari açığın önüne geçebilmek için bir araç olarak kullanılması, altını maliye politikasının da önemli bir aracı haline getirmiştir.

Bu çalışmada altın bankacılığı hakkında genel bir bilgi verilmiş, altın bankacılığının mevzuatına değinilmiş ve altına dayalı gerçekleştirilen bankacılık işlemlerinin muhasebe uygulamalarına yer verilmiştir. Bu çalışma, henüz kendine yaygın bir literatür alanı oluşturamayan altın bankacılığı konusunu işlemektedir. Bu nedenle altın işlemine taraf olan kullanıcılar açısından yol gösterici bir çalışma olacağı düşünülmektedir.

2. Literatür taraması

Günümüzde hem uluslararası hem ulusal alanda yaygın olarak kullanılan altın ile ilgili işlemleri yapan bankalarda, bu işlemlerin nasıl muhasebeleştirildiği konusunda yapılan çalışmalar oldukça yetersizdir. Bu nedenle "Altın Bankacılığı" konusunda hazırlanmış yerli literatür değerlendirilmiştir. Ancak yabancı literatürde "Altın Bankacılığı" ile ilgili çalışmaya rastlanılmamış, altın standardı ve altın kredisi ilgili yapılan çalışmalara yer verilmiştir.

Hinderliter ve Rockoff [1] tarafından yapılan çalışmanın amacı, altın standardının en parlak döneminde Londra, Paris ve New York'taki büyük bankaların portföylerindeki nakit varlıkların oranını karşılaştırmaktadır. Bu oranın belirleyicilerine ilişkin çeşitli hipotezler üretilmiş ve daha sonra bireysel bankalardaki birkaç yıllık veriler kullanılarak test edilmiştir. Çalışmanın sonunda, diğer merkezlerde hâkim olan sistemlere kıyasla İngiltere Merkez Bankası'nın etkin olduğu ve banka yöneticileri tarafından gösterilen performansın ulusal farklılıklarla ilgili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Goodfriend [2] yaptığı bir çalışmayı, altın standardı altında geçici hükümet politikası eylemlerinin olumlu bir analizi olarak tasarlamıştır. Çalışmanın amacı altın standardını anlamak, paranın ve altının varlık olarak özel değerlemesini ve varlık değerlerinin sabit bir altın fiyatı altında devlet parası ve altın politikası eylemlerinden nasıl etkilenebileceğini anlamaktır. Bu konuları ele almak için rasyonel beklentiler ve varlık fiyatlandırma modeli kullanılmıştır.

George ve Kurian [3] yaptıkları çalışmada Altın kredisinde NBFC'lerin (A Non Banking Financial Company) belirgin bir şekilde artması, sermaye yeterlilik oranı, donuk duran varlık gibi finansal sağlamlığın göstergelerini değişken olarak kullanarak altın fiyatındaki değişikliği tespit etmeyi amaçlamışlardır. NBFC'lere ilişkin kurallar ve düzenlemeler ve altın fiyatındaki eş zamanlı düşüşün, NBFC'lerin büyümesine yol açtığını tespit etmişlerdir.

Askari ve Krichene [4] yaptıkları çalışmada kısmi rezerv bankacılığın bazı zararlı sonuçlarından bahsetmiş ve uygulanabilir bir altın standardı oluşturulabilme yollarının ana hatları çizilmeye çalışılmıştır.

Kannan ve Somasundaram [5] çalışmalarında Kentsel Kooperatif Bankalarının bankacılık çalışanlarına yardımcı olmak için altın kredisinin farklı prosedürleri ve altın kredisinin kullandırılmasına dair literatür araştırması yapmışlardır.

Özgür [6] çalışmasında altın mücevherat işletmeciliğinde dünyada ilk sıralarda yer alan Türkiye'nin bu potansiyelinin değerlendirilmesi ve atıl durumdaki altın varlığının ekonomik sürece katılması için "altın bankacılığı", "altın rafinerisi" ve "altın borsası"ndan oluşan sistemin geliştirilmesi gerektiğini savunmuştur.

Özyürek [7] altın cinsinden işlemlerin bankalar tarafından muhasebeleştirilmesi konusunda yapılan ilk çalışmalardan biridir ve T.C. Merkez Bankası bünyesinde "Uzmanlık Yeterlilik Tezi" olarak gerçekleştirilmiştir. Çalışmada, altına dayalı işlemler yer almakla birlikte ayrıca, döviz değerleme işlemleri ve ortaya çıkan kur farklarının muhasebe kayıtları da ele alınmıştır. Konu yalnızca "bankalar muhasebesi" açısından değil aynı zamanda Uluslararası Muhasebe Standartları (UMS) açısından değerlendirilmiştir.

Yanık [8] Türkiye ekonomisinde yatırımın bir alternatifi olarak altının kullanımı konusunu çalışmıştır. Metot olarak ARCH-GARCH Modellerini kullanmıştır.

Doğan [9] çalışmasında altın bankacılığı ile altın yatırımlarının finansal sisteme aktarımı ve kuyumculuk sektörünün finansman sorununun giderilmesi amaçlamıştır.

Öz ve Fidan [10] altın bankacılığının tarihsel süreç içerisindeki gelişimi ve değişimine değinilmiş, altın bankacılığından elde edilen gelirin vergilendirilmesi ve vergilerin muhasebeleştirilmesi hususu incelenmiştir.

Saraç ve Bayhan [11] altının ekonomi politikası ve bankacılık sektörü çerçevesinde değerlendirilmesini amaçlayan derleme çalışması yapmışlardır.

Öz [12] Altın bankacılığı anlamında Türkiye'de faaliyet gösteren finans kurumlarının birbirlerinden nasıl farklılaştığını tespit etmeyi amaçladığı çalışmasında, Türkiye'deki 2010-2014 yılı banka verilerini kullanarak Kümeleme Analizi-Çok Boyutlu Ölçekleme analizi yapmıştır.

Çelikdemir ve Çetin [13] çalışmalarında bankaların altın mevduat ve kredi işlemlerinin muhasebeleştirilmesini örneklerle incelemiştir. Altına dayalı bankacılık işlemlerinin muhasebeleştirilmesini doğrudan konu edinen ilk çalışmalardan biri olma özelliğindedir.

Canbaz [14] işletmelerin bankalar ile altına dayalı olarak gerçekleştirdikleri işlemleri ele almıştır. Çalışmasında vadeli veya vadesiz mevduat depo hesapları olmak üzere altın kredisi kullanımı gibi işlemlerin muhasebe işlemlerine yer vermiştir. Bu çalışma özünde altın işlemlerinin banka tarafından değil banka müşterileri tarafından nasıl muhasebeleştirileceği konusunu ele alınmıştır.

Fidan [15] tarafında yapılan çalışmada VUK ve TFRS çerçevesinde emtia kredilerinin nasıl muhasebeleştirilmesi ve değerlenmesi gerektiği incelenmiştir. Bu inceleme neticesinde üç önemli farklılık tespit edilmiştir.

3. Altının tarihsel serüveni

Günümüzde yatırım ve tasarruf amacı ile kullanılan altın, eski dönemlerde para sistemine bağlı ödeme aracı olarak kullanılmıştır. Altın tüm dünya tarafından yoğun kabul görme özelliğiyle diğer birçok para birimlerinden daha kolay ve hızlı bir şekilde nakde dönüştürülebilir olması sebebiyle hala cazibesini koruyan bir değişim aracıdır [10].

Tarih öncesi dönemlerde hükümdarların hazinelerinin en büyük ve önemli bölümünü oluşturan altın, ekonominin modernleşmesi ve bankacılık sisteminin devreye girmesi ile birlikte parasal işlevini yitirmiş olmasına karşın hükümetlerin merkez bankalarının rezervlerinde yerini muhafaza edip, vazgeçilmez hale gelmiştir. Altının para sisteminde kullanılmasının tarihi gelişimi beş dönemde incelenmektedir [16].

Merkantilist Dönem (15. yy – 18. yy): Bu dönemde altın ekonomik güç ve ülke zenginliğinin önemli bir göstergesi olarak kabul edilen dönemdir. Devlet ekonomi üzerinde denetim gücüne sahiptir ve altının ülke dışına çıkmaması için ithalatta yüksek vergi oranları uygulanarak altın çıkışı engellenmeye çalışılmıştır [17]. Bu dönemde altın ve gümüş değişim aracı olarak kullanılmaya başlanmıştır.

Altın Sikke Standardı Sistemi Dönemi (1873-1914): Endüstrileşmenim gelişmesine bağlı olarak denizaşırı ticarette yaşanan gelişmeler neticesinde, altın bir değişim aracı olarak uluslararası bir resmiyet kazanmaya başlamıştır. Altının önünde bir engel olan dış piyasada dolaşım özelliğinin önü açılmış, iç piyasada ve dış piyasada altın dolaşımına fırsat verilmiştir [16].

İki Savaş Arası Dönem (1914-1944): Bu dönem 1. Cihan Harbi'nden 2. Cihan Harbi'ne kadar geçen süreyi kapsamaktadır. Bu dönemde altın standardına dönüş için çalışmalar yapılmıştır. 1920'de yapılan Brüksel Konferansı ve 1923 tarihli Cenova Konferansı bu toplantılar için örnektir. Konferanslar neticesinde altın standardına dönüş mümkün olmuşsa da 1929'daki Büyük Buhran yeni çıkış yolları aranmasına neden olmuştur [18]. Özellikle ekonomi ve sanayinin merkezi olarak görülen Avrupa, savaşlar neticesinde elindeki para ve insan gücünü kaybetmeye başlamıştır. Bu boşluk, zaten yükselmekte olan bir güç olarak, Amerika Birleşik Devletleri'nin sahneye çıkması ile neticelenmiştir. ABD'nin Bretton Woods bölgesine yapılan uluslararası bir toplantı, yeni dönemin yol haritasını belirlemiştir [19]. Bu kongrede alınan kararlar, para sistemi hususunda ülkelerarası iş birliğine gidilmesi yönünde olmuştur ve sonuç olarak Bretton Woods sistemi ortaya çıkmıştır.

Bretton Woods ve Altın Kambiyo Sistemi Dönemi (1944-1973): 1929'da yaşanan büyük ekonomik çöküş ve devamında yaşanan 2. Dünya Savaşı, uluslararası piyasalarda büyük bir belirsizliğin ve güvensizliğin doğmasına neden olmuştur. Özellikle Avrupa'da yaşanan büyük yıkım, hanelere kadar hissedilmiş ve toplumsal bir yıkıma dönüşmüştür. Tüm bu olumsuzlukların giderilmesi ve şehirlerin yenden imar edilerek ticaretin canlandırılması, savaş sonrasında Avrupalı devletlerin öncelikli sorunu haline gelmiştir. Bunun başarıla bilmesi için ihtiyaç duyulan likit ise 2. Dünya Savaşı'nı bitirme kudretini göstermiş olan ABD'de bulunmuştur. ABD'nin elindeki fonlar ile Avrupa'nın yeniden imarı hedeflenmiştir. Bu sayede ticaretin yeniden canlanabileceği, uluslararası refahın da artabileceği düşünülmüştür. Bu irade ile Türkiye'nin de içerisinde bulunduğu 44 ülke 1944 yılında ABD'nin New Hampshire eyaletinin Carroll kasabasının bir bölgesi olan Bretton Woods isimli bölgesinde toplanmışlardır. Toplantı sonucunda "ayarlanabilir sabit kur" (IMF Sistemi) ismi ile anılan model kabul edilmiştir. Alınan kararlar ile altın para sisteminin temeli olmaktan çıkarılmış, ABD doları ile değiştirilebilirliği tam olan bir rezerv aracı haline getirilmiştir [20], [21].

Serbest Altın Piyasası Dönemi (Karma Uygulamalar Dönemi) (1973- ...): 31 Ağustos 1975 tarihinde, kuruluşu 1862 olan ve G-10 olarak bilinen devletler (Fransa, Kanada, İtalya, Almanya, Hollanda, Japonya, İsviçre, Birleşik Krallık, İsveç, Belçika ve Amerika Birleşik Devletleri) arasında imzalanan "The Group of Ten Agreement" anlaşma ile altın fiyatının küresel geçerliliği kaldırılmıştır. Bu anlaşma sonucunda altın standardının yerine ülke paralarının birbirleri karşısındaki değerini dikkate alan dalgalı kur sistemi getirilmiştir. Bu geçiş sırasında piyasalarda değişimi kabul etmeyen

ve hükümetlere baskı yapan kesimlerde olmakla birlikte, özellikle ABD ve Almanya bu baskıya boyun eğmeyeceğini ilan ederek dalgalı kur rejimini devam ettireceklerini belirtmişlerdir. Dönemsel olarak acil ve sürekli olmayan bir çözüm önerisi ya da uygulama olarak görülen dalgalı kur sistemi, uzun yıllar kullanımda kalmıştır [22].

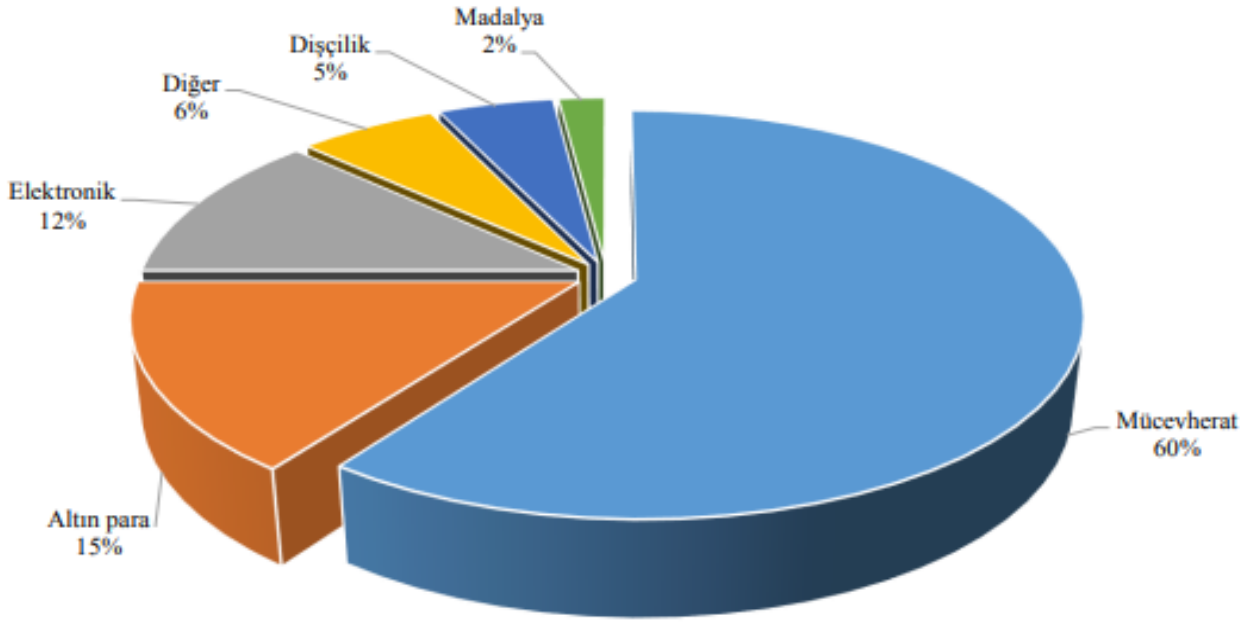
4. Altın piyasasının Türkiye'deki durumu

Dünya ekonomisinde olduğu gibi Türk ekonomisi için de oldukça uzun bir geçmişe sahip olan altın ülke ekonomisi içinde farklı rollere bürünmüştür. Ülkemizde altının ilk kullanımı 1477 yılında Fatih Sultan Mehmet tarafından bastırılan Sultani altınıdır. Son dönemlerinde Osmanlı, kâğıt para kullanmaya başlasa da siyasi ve ekonomik anlamda bir istikrarsızlık sebebiyle halkın altına güven duyması, altın talebini arttırmıştır [16].

Türkiye'de altın piyasasının iki temel kaynağının birincisi; üretiminde altını hammadde olarak kullanan ve en büyük paya sahip kuyumculuk sektörüne ait olan endüstri sektörü, ikincisi de finans sektörüdür [23]. Görüldüğü üzere günümüz Türkiye'sinde altın piyasasının temelde var olduğu iki piyasadan söz edilebilir. Bunlardan biri kuyumcular iken diğeri Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'dır [10]. Ancak yapılan yasal değişiklikler artık bankalar da altın sektörünün doğrudan merkezinde yer almaktadır. Özellikle İstanbul Altın Rafinerisi ve kamu bankaları ortaklığı ile geliştirilen projeye göre, müşteriler satın alacakları altınları doğrudan kuyumcu üzerinden güvenli bir şekilde banka hesaplarına yatırabileceklerdir. Bunun yanı sıra diledikleri zaman bu altınları fiziki altın olarak da alabileceklerdir.

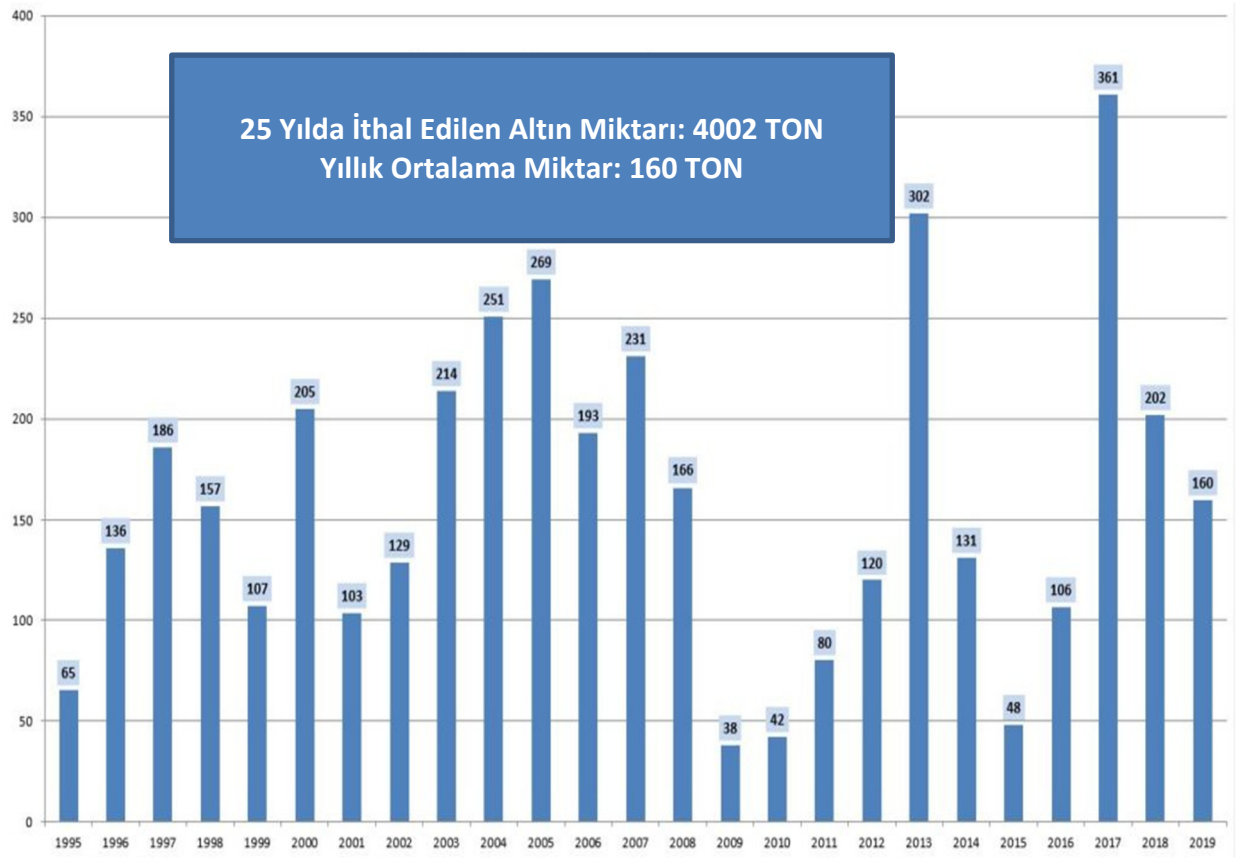
Ülkemizde altın en fazla ziynet eşyası ve mücevher olarak kullanılmaktadır. Fiyatlardaki ani değişimlerden, ekonomik istikrarsızlık ve gelişmelerden diğer sektörlere göre daha az etkilenme özelliği, tasarruf mekanizması olması altının talebini her daim canlı tutmaktadır.

Ülkemizde altın kullanımı ağırlıklı olarak mücevherat sektöründe kullanılmaktadır. Şekil 1'de altının kullanım alanlarına ilişkin detaylı bir görsel sunulmuştur.

Şekil 1. Altının kullanım alanları [24]

2018 yılında Ticaret Bakanlığı tarafından hazırlanan Mücevherat Sektör Raporunun verilerine göre, kuyumculuk sektöre 250 bin kişiye istihdam sağlamaktadır. Türkiye'deki mücevher imalat sektörü, yaklaşık 5 bin üretici ve 35 bin perakende satış mağazasını bünyesinde bulundurmaktadır. Bu rakamlar sektörün ne denli büyük olduğunu göstermektedir. Mücevherat sektörünün ağırlıklı merkezi İstanbul'dur. Ankara ve İzmir de İstanbul'u takip etmektedir [14]. Üretimin yalnızca %30 - %40 kadarı ihraç edilmektedir. %60'tan daha büyük bir kısım ise yerli tüketiciler ve gelen turistler tarafından satın alınmaktadır. Bu oranlar içerisinde bavul ticareti yapanlar da yer almaktadır. Dünya altın mücevheratında, piyasa büyüklüğü dikkate alındığında, ilk beş ülke Türkiye, Rusya, Hindistan, ABD ve Çin olarak görülmektedir. Türkiye en çok altın üretimi yapan, üç ülkeden biridir. Diğer ülkeler ise İtalya ve Hindistan olarak kaydedilmiştir [25].

Şekil 2. Türkiye altın ithalatı (1995-2018) [26]

Türkiye altın ithalatı ile altını dünyada en fazla talep eden ülkeler arasında bulunmaktadır. Bu da dünya altın sektöründe Türkiye'nin sahip olduğu önemli rolün bir göstergesidir. Şekil 2'de görüleceği üzere Türkiye'de altın ithalatı incelendiğinde ekonomik krizin baş gösterdiği yıllar hariç diğer yıllar sürekli 100 tonun üzerinde kalmıştır. 2017 yılında 400 tona yaklaştığı görülmektedir. Yıllık ortalama 160 ton altın ithal edilmektedir.

Ülkemizde külçe altın ithal ve ihracı 1989'da TCMB para piyasaları ve fon yönetimi genel müdürlüğü döviz karşılığı altın piyasası oluşturulana kadar kaçak olarak yapılmış 1989'dan itibaren resmi olarak yapılmaya başlanmıştır (Doğan, 2010). Türkiye'de altın piyasası araçları çoğunlukla kuyumculardadır. Sektör içerisinde kuyumcuların dışında İstanbul Altın Borsası ve İstanbul Altın Rafinerisinin de payı büyüktür. Sektöre sonradan bankalar da dahil olmuştur ve yatırımcılardan altınları belirli günlerde toplayıp altınlarını 24 ayar altın cinsine dönüştürerek hesaplarına aktarmaktadır [10].

5. Altın bankacılığı

Altın bankacılığında, piyasada atıl durumda olan altın kaynaklarının ekonomik sürece dâhil edilmesi ve fon olarak ekonomide kullanılması hedeflenir. Günümüzde altına dayalı ve borsada işlem gören ürünler, altın sertifikaları, altına dayalı fonlar ve altına dayalı tahviller bulunmaktadır. Bankalar geniş yelpazede birbirinden farklı ürünler sunmakta ve altın bankacılığının hacimsel olarak büyümesini sağlamaktadır [27]. Bu ürünlerden bazıları [13];

- Vadesiz altın mevduat hesabı,
- Altın cari ve katılım hesapları,
- Altın forward sözleşmeleri,
- Altın kredileri (taksitli-taksitsiz),
- Altın hesapları arasında havale işlemleri,
- Altın hediye çeki,
- B tipi altın fonu,
- İnternet üzerinden altın alım satımı,
- ATM'den altın gram çekme hizmeti

Bankalar kuyumcuların aksine sadece altın alım-satımıyla ilgilenmekle kalmayıp, altını para niteliğinde sayıp, vadeli altın depo hesabı açarak altın sahibine belirli vadenin sonunda faiz ödemektedir. Böylece bankalar kuyumculara nazaran daha avantajlı hale gelmiştir [10].

2011 yılında altının bankaların vasıtasıyla ekonomiye kazandırılması, kayıtlara alınması hedefiyle, İstanbul Altın Borsası ve İstanbul Altın Rafinerisi A.Ş. bankalarla bir protokol imzalamış, "Yastık altı Altının Ekonomiye Kazandırılması" projesini başlatmıştır [13]. Yastık altı olarak ifade edilen altın, ekonominin ve finansal işleyişin dışında; evde, iş yerinde muhafaza edilen altınları ifade etmektedir. Merkez bankasının yastık altı altınların miktarının çok ciddi bir tutarda olduğuyla alakalı çalışmaları vardır [10].

Altın Bankacılığı Birimi tarafından tasarlanan ve anlaşmalı bankalar ile birlikte yürütülen "Altın Toplama Hizmeti" ve "Altın Günleri" altınlarının içerdiği has altın değerinin hesaplanarak banka hesaplarına yatırabilmelerini sağlayıp, herhangi bir zarara uğramadan, altınların değerinde paraya çevirebilmelerini amaçlamaktadır [13]

5.1. Altın bankacılığı ile ilgili yasal düzenlemeler

Bankaların gerçekleştirdikleri vadeli vadesiz işlem yapabilme faaliyetleri belli hukuksal düzenlemelere tabidir. Altına dayalı bankacılık işlemleri Türk mevzuatında aşağıdaki gibidir.

- **Türk parası kıymetini koruma hakkında 32 sayılı karar**

07.08.1989 tarih 89/14391 karar sayılı Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkındaki 32 sayılı Kararın 19. maddesinde "Merkez Bankası ve bankalar, Türkiye'de ve yurtdışında yerleşik kişiler adına döviz tevdiat hesapları ve altın depo hesapları açabilirler. Bu hesaplar üzerinde, döviz ve altın sahipleri serbestçe tasarrufta bulunabilirler. Bu hesaplara ait faizler banka ile hesap sahibi arasında serbestçe tespit edilir. Anapara ve faizlerin transferleri ile altının iadesi bankalar tarafından kendi kaynaklarından karşılanır. Bu hesaplar nedeniyle doğacak lehte ve aleyhteki kur farkları ilgililere aittir." ifadesine yer verilmiştir.

- **Kıymetli madenler borsalarının kuruluş ve çalışma esasları hakkında genel yönetmelik**

İlgili Yönetmeliğin amacı "Kıymetli madenlerin ve kıymetli madenlerle ilgili sermaye piyasası araçlarının güven ve istikrar içinde, serbest rekabet şartları altında kolayca alınıp satılabilmesini sağlamak ve oluşan fiyatları tespit ve ilan etmekle yetkili Kıymetli Madenler Borsalarını düzenlemektir." Bu Yönetmelik doğrultusunda Kıymetli Madenler Borsasına tanınan birçok yetki vardır.

- **Türk parası kıymetini koruma hakkında 32 sayılı karara ilişkin 95-32/13 sayılı tebliğ**

Bu Tebliğin temel amacı, bankalarca altın depo hesabı açılmasına, altın kredisi kullandırılmasına ve yurtdışından altın kredisi sağlanmasına ilişkin esas ve usulleri düzenlemektir. Ayrıca Tebliğde, altın depo hesabı ve altın kredileri ile alakalı temel bilgilere de yer verilmiştir. Bu Tebliğ, Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 sayılı Karar sonrası altın depo hesapları konusundaki önemli bir adım olmuştur. 2000 yılına kadar birtakım değişikliğe uğrayarak yürürlükte kalan Tebliğ, 16/05/2000 tarihli 2000-32/25 sayılı Tebliğ ile yürürlükten kaldırılmış, ancak 2000 tarihli bu Tebliğ ise, 29/05/2008 tarihinde yayımlanan 2008-32/35 sayılı Tebliğ ile yürürlükten kaldırılmıştır. Günümüzde yürürlükte olan bu Tebliğin ilgili konu hakkındaki düzenlemesine aşağıda yer verilmiştir.

- **Türk parası kıymetini koruma hakkında 32 sayılı karara ilişkin tebliğ (tebliğ no: 2008-32/35)**

29.05.2008 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanan bu Tebliğde "Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 sayılı Karara göre bankalarca altın, gümüş ve platin depo hesabı açılmasına, altın, gümüş ve platin kredisi kullandırılmasına ve kıymetli madenler aracı kuruluşları tarafından yurtdışından kıymetli madenler kredisi sağlanmasına ilişkin esas ve usulleri düzenlemektir." amaçlanmıştır.

Bu Tebliğde dikkat çeken en önemli husus 32. maddede yer alan altın depo hesapları ile kredilerinin yanında, gümüş ve platin depo hesapları ile kredilerine yer verilmiş olmasıdır. Ayrıca, kıymetli madenler aracı kuruluşları tarafından yurtdışından kıymetli madenler kredisi sağlanmasına imkân tanınmıştır.

5.2. Türkiye'de altın bankacılığı uygulamaları

5.2.1. Altın mevduatı (altın depo hesapları)

Altın depo hesaplarına bankalar tarafından belli faiz oranları üzerinden tahakkuk ettirilecek faizlerin hesaplarda altın olarak izlenmesi ve vadesi dolan faiz ödemelerinin altın veya altının o günkü karşılığı olan Türk Lirası veya döviz cinsinden yapılmasına dayanan işlemdir. TL karşılığı altın depo hesabı açılması, Bankalar nezdinde farklı türlerde altın depo hesabı açılabilir. Müşterinin talebi doğrultusunda cumhuriyet altını karşılı altın depo hesabı açılabileceği gibi, Efektif karşılığı altın depo hesabı da açılabilir. Altın mevduat hesaplarında hesap cüzdanında kayıtlı olan altın miktarının bir kısmının ya da tümünün hesap sahibi müşteriye teslim edilmesi şeklinde geri ödeme yapılır. Banka ile müşteri arasında yapılacak anlaşma koşullarına göre, ödeme tarihindeki değeri dikkate alınmak suretiyle, bankalar tarafından altın satın alınabilir. Bu satın alma karşılığında da banka tarafından müşteriye ulusal para ya da döviz üzerinden ödeme yapılabilir.

Altın mevduatının faydaları;

- Döviz gibi, belirli miktar ve tutarda altının da alımı ve satımı kolaylıkla yapılabilir.
- 1 gr. altın, 1000/995 saflıkta net olarak işlem görür.
- Düşük ayarlı ve eski tarihli altın alma riskini ortadan kaldırır.
- Altının çalınması veya kaybolması riskini bertaraf eder.
- Normal şartlarda altında, meydana gelecek değer artışının üzerinde bir getiri elde etme fırsatı sunar.
- Miligram bazında altın işlemi yapılabilir.
- Altını saklama maliyetini ortadan kaldırır.
- Herhangi bir işçilik maliyeti ödemeksizin altına yatırım yapılmasını sağlar.

5.2.2. Altın kredisi

Altın, gümüş veya diğer kıymetli madenler üzerinden kredi, mevzuatımızda, Tebliğ hariç tanımlanmış değildir. Konu ile ilgili ilk düzenleme, 1995 yılında çıkarılarak altın bankacılığının önünü açan 95-32/13 sayılı Tebliğ olmuştur. Bu Tebliğ ile altın mevduat yanında 'Altın kredisi' konusu da düzenlenmiştir. Ardından, 2008 yılında çıkarılan 2008-32/35 sayılı Tebliğ ile kapsam genişletilerek "Altın, gümüş, platin kredisi açılması" mümkün hale gelmiştir. Buna göre;

(1) Bankalar depo hesapları karşılığı altın, gümüş, platin ile satın aldıkları altın, gümüş veya platinin teslimi veya karşılığının Türkiye'de yerleşik müşteriye Türk Lirası, yurt dışında yerleşik müşteriye ise Türk Lirası veya döviz olarak ödenmesi suretiyle;

a) Kıymetli maden üretimi veya ticareti ile iştigal eden Türkiye'de veya yurt dışında yerleşik kişilere,

b) Türkiye'de veya yurtdışında yerleşik kişilere teminat olarak alacakları Türkiye'deki şubelerinde bulundurulan kıymetli maden depo hesabı ve/veya altına dayalı sermaye piyasası aracı tutarını geçmemek koşuluyla, altın, gümüş veya platin kredisi kullandırabilirler.

(2) Banka ile müşteri arasında yapılacak anlaşmaya göre bankalarca altın, gümüş veya platin, ödeme günündeki değeri üzerinden satın alınabilir ve karşılığında Türkiye'de yerleşik müşteriye Türk Lirası, yurt dışında yerleşik müşteriye ise Türk Lirası veya döviz ödenebilir.

(3) Kredilerin müşteri adına açılacak depo hesabına alacak kaydedilmesi mümkündür. Bu hesaplardan hesap cüzdanında kayıtlı altın, gümüş veya platin miktarının kısmen veya tamamen müşteriye teslimi şeklinde ödeme yapılabilir.

(4) Altın, gümüş veya platin kredisi hesaplarına bankalarca tespit edilecek oranlar üzerinden tahakkuk ettirilecek faizler, altın, gümüş veya platin olarak banka hesaplarında izlenir. Kredi hesapları, müşteriler tarafından altın, gümüş veya platin teslimi suretiyle veya banka ile müşteri arasında varılacak anlaşmaya göre Türk Lirası veya döviz geri ödemesi yapılarak kapatılabilir. Bankalar, piyasaların değişen koşullarına göre çeşitli finansman paketleri hazırlamakta, bu paketler adına yapılandırmış oldukları aracılık faaliyetleri ve finansal hizmet için ücret, komisyon ve teminat toplamaktadırlar.

(5) Altın, gümüş veya platin kredisi uygulamasında miktar, bu Tebliğin ilgili maddesinde belirtilen usule göre tespit edilir. Bu maddeye göre; Altın, gümüş ve platin depo hesapları açıldığı saflığa tekabül eden gram karşılığı ile muhasebeleştirilir. Müşteriye verilen hesap cüzdanında ve alım satım belgesinde, depo hesabındaki tutarın, altın için 995/1000 ve 1000/1000, gümüş ve platin için 100/100 saflığa göre dönüşüm yapılarak belirtilmesi gereklidir [28].

Öte yandan, külçe altın fiziki teslimat işlemlerinde külçe altın işlem miktarlarının bankanın cari gr altın alış fiyatı ile çarpılması sonucunda bulunan işlem tutarının TL değerinin maksimum binde 2,5'ine kadar işlem komisyonu ve söz konusu komisyona ilaveten %5 Banka ve Sigorta Muamele Vergisi (BSMV) tahsil etmektedirler.

6. Altın işlemlerinin muhasebeleştirilmesi

Çalışmanın bu bölümünde hem bankalar hem de işletmelerin altın bankacılığı işlemlerinin muhasebeleştirilmesi ele alınmıştır. Öncelikle, banklardaki mevduatların (2019 itibarıyla her bir hesabın 100.000 TL'lik kısmı) sigorta kapsamında bulunduğunu ifade etmek gerekir.

Türkiye'de bulunan bankalar finansal tablolarını Türk Lirası değeri üzerinden hazırlamaktadırlar. Bankalar altının değerinde oluşan değişiklikleri finansal tablolarında raporlayabilmek için değerleme yapmaktadırlar. Bankaların fiziki altın depo (vadeli/vadesiz) işlemleri ile altın kredilerinin her türlü kaydı, faiz/kar payı tahakkukları ve geri ödemesi "miktar" cinsinden izlenir. Zira altın depo hesapları bankaların mülkiyetinde değildir ve bu nedenle Türk Lirası üzerinden işleyen Altın Alım Satım Hesabı çalıştırılmaz [7]. Ancak, banka dışı kurum ve işletmelerde ise, Türk Lirası döviz, emtia veya altın her tür işlemler Türk Lirası cinsinden kayıt altına alınmaktadır, ancak Miktar bilgisi yevmiye kaydı açıklamalarında yapılmaktadır. Bankacılıkta kullanılan tekdüzen hesap planı ana hatları ile şöyledir,

1. Dönen Değerler
2. Krediler
3. Yatırım Amaçlı Değerler Ve Diğer Aktifler
4. Mevduatlar ve Diğer Yabancı Kaynaklar
5. Öz Kaynaklar
6. Faiz Gelirleri
7. Faiz Giderleri
8. Faiz Dışı Gelirler
9. Faiz Dışı Giderler
10. Bilanço Dışı Hesaplar[1] (Nazım Hesaplar)

Hesap planındaki her hesap grubu içerisinde yer alan hesaplar Türk Parası ve Yabancı Para üzerinden ayırıma tabi tutulmaktadır. Banka işlemleri hem Türk Lirası hem de döviz cinsinden yapıldığı için bu ayırıma gidilmiştir. Farklı para birimlerinin hangi hesaplarda kodlanacağı Defter-i Kebir düzeyinde belirlenmiştir. Buna göre hesap numarasının son hanesi çift sayı olan (0,2,4,6,8) hesaplar Türk Lirası (TP) hesapları olarak düzenlenirken, hesap numarasının son hanesi tek sayı olan (1,3,5,7,9) hesaplar Yabancı Para (YP) hesaplarını düzenlemektedir. Banka tekdüzen hesap planında kodlama sistemi altı haneden oluşmaktadır. İstisna olmakla birlikte yedi haneli koda sahip hesaplar da vardır [29]. Hesap numaralarının basamaklara göre ifade ettiği anlamlar şöyledir (Tablo 1) [30];

Tablo 1. Banka hesapları kodlama sistemi

1	2	3	4	5	6
A	**B**	**C**	**D**	**E**	**F**

A - Hesabın hangi gruba ait olduğunu ifade etmektedir. Başka bir ifade ile hesabın grup numarasını tanımlamaktadır.

BC- Hesabın Defter-i Kebir'deki numarasını ifade etmektedir.

DE- Yardımcı hesap numarasını ifade etmektedir.

F - Alt hesap numaralarını ifade etmektedir.

Çalışmada yer alan örnek uygulama, belirtilen hesap planı ve kodlama sistemi göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır.

6.1. Kıymetli madenlerin muhasebeleştirilmesinde kullanılan hesaplar

Banka tekdüzen hesap planında altına dayalı işlemlerin muhasebeleştirilmesinde kullanılan birçok hesap bulunmaktadır. Bu hesaplar 20 Eylül 2017 tarih ve 30186 sayı numarası ile resmi gazetede yayımlanan "Tekdüzen Hesap Planı ve İzahnamesi Hakkında Tebliğ" 'de detayları ile verilmiştir. Bu tebliğ incelendiğinde kıymetli madenlerle ilgili ilk hesabın 019 KIYMETLİ MADENLER YP olduğu görülmektedir. Bu hesapta altın ile ilişkili işlemlerin muhasebeleştirilmesini sağlayan alt hesap olarak 019000 Altın Deposu Hesabı yer almaktadır. Bankalar kabul etmiş oldukları altınları bu hesapta tutmaktadır. Kıymetli madenlerin muhasebeleştirilmesinde kullanılan bir diğer hesap 123 KIYMETLİ MADEN KREDİ HESABI'dır. Bir kıymetli maden olan altın depo hesabı açılmasına yarayan bu hesap aynı zamanda kullandırılan kıymetli maden kredilerinin de muhasebeleştirilmesinde kullanılmaktadır. 284 KIYMETLİ MADEN ALIM-SATIM HESABI, bankalar tarafından alınıp satılan kıymetli madenlerin muhasebe kayıtlarına alındığı hesaptır. Bu hesapta kayıtlar Türk Lirası karşılığı üzerinden kayıt altına alınmaktadır. 285 KIYMETLİ MADEN VAZİYETİ –YP HESABI ise yapılan işlemlerin gram karşılığının kaydedildiği hesaptır. 305 KIYMETLİ MADEN DEPO HESABI – VADESİZ – YP HESABI kıymetli maden depo hesaplarının gram türünden kayıt altına alındığı bir hesaptır. Bu hesabın 315 KIYMETLİ MADEN DEPO HESABI VADELİ YP Hesabı'ndan farkı vadesiz olmasından ibarettir. 359 YURTDIŞINDA KULLANILAN KIYMETLİ MADEN KREDİLERİ YP HESABI ise bankaların yurt dışında faaliyette bulunan banka ve diğer kuruluşlardan aldıkları kıymetli maden kredilerinin gram cinsinden kayıt altına alındığı bir hesaptır. Vade süresi fark etmeksizin (kısa, orta, uzun) bu hesap kullanılmaktadır. Hesap planında kıymetli madenlerden elde edilen faizlerin kaydedildiği iki hesap mevcuttur. Bunlar 504 KIYMETLİ MADEN KREDİLERİNDEN ALINAN FAİZLER-TP ve 505 KIYMETLİ MADEN KREDİLERİNDEN ALINAN FAİZLER-YP hesaplarıdır. Bu hesaplar arasındaki tek fark 505 no'lu hesabın Türk Parası ve 505 no'lu hesabın Yabancı Para için kullanılıyor olmasıdır. Bu hesaplara kıymetli maden kredileri sonucunda elde edilen faizler kaydedilmektedir. Kıymetli madenlere ilişkin faiz giderlerinin muhasebeleştirildiği hesaplar 614 – 615 KIYMETLİ MADEN DEPO HESAPLARINA VERİLEN FAİZLER hesaplarıdır. Bu iki hesaba

[1] Bu hesaplar 2006 yılında 26333 sayılı resmi gazetede yayımlanan "Bankaların Muhasebe Uygulamalarına ve Belgelerin Saklanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik" ile "BİLANÇO DIŞI HESAPLAR" ismini almışlardır. Bu yönetmelik öncesinde 9.'lu hesapların isimleri NAZIM HESAPLAR olarak hesap planında yer almaktaydı.

sırasıyla Türk Parası ve Yabancı para cinsinden işlemler kaydedilmektedir. 616 – 617 no'lu hesaplarda ise YURTDIŞINDAN KULLANILAN KIYMETLİ MADEN KREDİLERİNE VERİLEN FAİZLER İzlenmektedir. Yine son rakamı çift sayı ile biten hesap Türk Parası, tek sayı ile biten hesap ise Yabancı Para cinsinden işlemlerin muhasebeleştirildiği hesaplardır. Hesap planında kıymetli madenler ile ilgili bir diğer hesap ise 771 KAMBİYO KARLARI HESABI'dır. Bu hesapta kambiyo olumlu farkları ile arbitraj işlemlerinden elde edilen karlar tutulmaktadır. Ancak hesap yalnızca kıymetli madenlerden kaynaklanan karların kaydedilmesi için değil, efektif ve döviz kuru nedeniyle oluşan karın kayıt altına alınması için de kullanılmaktadır. Bunun yanı sıra aynı nedenlerle ortaya çıkan zararlar ise 861 KAMBİYO ZARARLARI HESABI altında izlenmektedir. Tüm bu hesaplar kıymetli madenler ile ilgili bankacılık işlemlerinde kullanılan temel hesaplar olması hasebiyle önem arz etmektedir.

6.2. Fiziki altın karşılığı vadesiz hesap açılması

- **Bankanın yapması gereken kayıt**

-Müşteri Cemre Asya Terzi 100 gr. altını A Bank'a getirmiştir (Tablo 2). Bunun karşılığında bir vadesiz kıymetli maden hesabı açtırmıştır. (1 gr. = 517,73 TL).

Tablo 2. Banka tarafından müşteri adına vadesiz kıymetli maden hesabı açılması

AÇIKLAMA	BORÇ	ALACAK
……...../../……		
019 KIYMETLİ MADEN DEPOSU	**100 gr.**	
019.00 Kıymetli Maden Deposu		
19.000 Altın Deposu		
305 KIYMETLİ MADEN DEPOSU		**100 gr**
305.00 Yurtiçinde Yerleşik Gerçek Kişiler		

- **İşletmenin yapması gereken kayıt**

-Terzi A.Ş. kasasındaki 100 gr. altını A Bank'a getirmiştir (Tablo 3). Bunun karşılığında vadesiz kıymetli maden hesabı açtırmıştır. (1 gr. = 517,73 TL).

Tablo 3. Açılan hesap sonrasında Terzi A.Ş. tarafından yapılması gereken kayıt

AÇIKLAMA	BORÇ	ALACAK
……...../../……		
102 BANKALAR	**51.773TL**	
102.000 Vadesiz Altın Deposu		
118 DİĞER MENKUL KIYMETLER		
118.00 Alacağa Karşı Edinilen Altınlar		**51.773TL**

6.3. Fiziki altın karşılığı bir vadeli hesap açılması

- **Bankanın yapması gereken kayıtlar**

-Müşteri Cemre Asya Terzi 200 gr. altını bankaya getirmiş karşılığında vadeli kıymetli maden hesabı açtırmıştır (Tablo 4). Faiz oranı %1'dir.

Tablo 4. Banka tarafından müşteri adına vadeli kıymetli maden hesabı açılması

AÇIKLAMA	BORÇ	ALACAK
……...../../……		
019 KIYMETLİ MADEN DEPOSU	**200 gr.**	
019.00 Kıymetli Maden Deposu		
19.000 Altın Deposu		
315 KIY. MADEN DEPOSU-VADELİ		**200 gr.**
315.00 Yurtiçinde Yerleşik Gerçek Kişiler		

-Vade sonunda müşteri Cemre Asya Terzi'nin vadeli kıymetli maden hesabına 1,5 gr. faiz yansıtılmıştır (Tablo 5).

Tablo 5. Müşteri lehine oluşan faizin hesaba gram cinsinden yansıtılması

AÇIKLAMA	BORÇ	ALACAK
……...../../……		
615 KIYMETLİ MADEN DEPO HESAPLARINA VERİLEN FAİZLER Y.P.	**1,5 gr.**	
315 KIY. MADEN DEPOSU-VADELİ		**1,5 gr.**
315.00 Yurtiçinde Yerleşik Gerçek Kişiler- Sabit Faizli		

-Vade sonunda müşteri Cemre Asya Terzi'nin vadeli kıymetli maden hesabına aktarılan 1,5 gr. faiz, Türk Lirası üzerinden müşteri hesabına yansıtılmıştır (Tablo 6). Yapılması gereken kayıt şöyledir; (1 gr. = 517,73 TL);

Tablo 6. Müşteri lehine oluşan faizin hesaba TL cinsinden yansıtılması

AÇIKLAMA	BORÇ	ALACAK
……...../../……		
614 KIYMETLİ MADEN DEPO HESAPLARINA VERİLEN FAİZLER T.P.	**776,595TL**	
285 KIYMETLİ MADEN VAZİYETİ Y.P.	**1,5 gr.**	
284 KIYMETLİ MADEN ALIMSATIM HESABI T.P.		**776,595TL**
315 KIYMETLİ MADEN DEPOSU-VADELİ*		**1,5 gr.**
315.00 Yurtiçinde Yerleşik Gerçek Kişiler		

* Müşteri hesabına tahakkuk eden 776,595 TL müşteriye nakden verilmişse 315 yerine 010-Kasa Hesabı çalıştırılmalıdır.

- **İşletmenin yapması gereken kayıtlar**

-Terzi A.Ş. şirket yetkilisi, vadesiz altın hesabında bulunan 100 gr. değerindeki altını bir talimatla vadeli altın hesabına aktarmıştır (Tablo 7). (1 gr. = 517,73TL). Faiz oranı %1'dir.

Tablo 7. Şirketin vadesiz hesabındaki altınları vadeli hesabına aktarması

AÇIKLAMA	BORÇ	ALACAK
……...../../……		
102 BANKALAR	**51.773TL**	
102 100 Vadeli Altın Deposu		
102 BANKALAR		**51.773TL**
102 000 Vadesiz Altın Deposu		

-Vade sonunda müşteri Cemre Asya Terzi'nin vadeli kıymetli maden hesabına %1 oranında kâr payı tahakkuk etmiştir (Tablo 8). Buna göre (100 gr. x 0.01 x 1) / 1200 = 1 gr. kâr payı yansımıştır. Yansıtılan kâr payı, kesintiler sonrası şirket yetkilisine nakit olarak ödenmiştir. (1 x 0,15) = 0,15 gr. gelir vergisi kesintisi yapılmış, kalan ise tahsil edilmiştir. 1 gr. = 517,73 TL olduğundan stopaj tutarı = 0,15 x 517,73 TL = 77,6595 TL olarak hesaplanmıştır.

Tablo 8. Müşterinin vade sonunda kar payını tahsil etmesi

AÇIKLAMA	BORÇ	ALACAK
……...../../……		
100 KASA	**491,8435TL**	
193 PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE FONLAR	**77,6595TL**	
102 BANKALAR		**51,773TL**
102.100 Vadeli Altın Deposu		
642 KAR PAYI GELİRLERİ		**517,73TL**

6.4. Altın Kredisi Kullanımı

Başta imalatçılar olmak üzere yurt içi ve yurt dışına satış (ihracat) yapan kuyumculuk sektörü işletmelerine yönelik tasarlanan altın kredileri, BDDK'nın yayımladığı istatistiklere göre, 2018 Aralık sonunda 5.039 Milyon TL iken 2019 Haziran sonunda 5.792 Milyon TL'ye ulaşmıştır.

• **Bankanın yapması gereken kayıtlar**

-Terzi Kuyumculuk A Bank'tan 500 gr. altın kredisi talebinde bulunmuştur (Tablo 9). Başvuruyu değerlendiren banka, talep edilen kredi tutarını onaylayarak Terzi Kuyumculuk'un hesabına aktarmıştır. Kredi vadesi 1 yıldır ve faiz oranı %5 olarak belirlenmiştir. (1 gr. = 517,73 TL)

Tablo 9. Onaylanıp müşteri hesabına yatan altın kredisi kaydı

AÇIKLAMA	BORÇ	ALACAK
……...../../……		
123 KIYMETLİ MADEN KREDİSİ Y.P.	**500 gr.**	
123.00 Yurtiçi Kısa Vadeli Kıymetli Maden Kredileri		
305 KIYMETLİ MADEN DEPOSU		
305.03 Yurtiçinde Yerleşik Tüzel Kişiler		**500 gr.**

-Terzi Kuyumculuk, bir yetkili vasıtasıyla, hesabına aktarılan 500 gr. altını bankadan çekmiştir (Tablo 10).

Tablo 10. Onaylanan altın kredisinin müşteri tarafından çekilmesi

AÇIKLAMA	BORÇ	ALACAK
……...../../……		
305 KIYMETLİ MADEN DEPOSU	**500 gr.**	
305.03 Yurtiçinde Yerleşik Tüzel Kişiler		
019KIYMETLİ MADEN DEPOSU		**500**
019.00 Kıymetli Maden Deposu		**gr.**
019.000 Altın Deposu		

-Terzi Kuyumculuk tarafından kullanılan kredi dolayısıyla A Bank tarafından işletmenin hesabına %5 faiz tahakkuk ettirilmiştir (Tablo 11). (1 gr. = 517,73 TL)

Tablo 11. Müşteri aleyhine tahakkuk eden faiz

AÇIKLAMA	BORÇ	ALACAK
……...../../……		
019 KIYMETLİ MADEN DEPOSU Y.P	**500 gr.**	
019.00 Kıymetli Maden Deposu		
019.000 Altın Deposu		
284 KIYMETLİ MAD. ALIM-SATIM HESABI T.P	**258.865TL**	
010 KASA		**258.865TL**
285 KIYMETLİ MADEN VAZİYETİ Y.P.		**500 gr.**

-Kredi ödemesinin Türk Lirası üzerinden yapılması durumu (Tablo 12);

Tablo 12. Müşteri tarafından kredinin TL cinsinden ödenmesi

AÇIKLAMA	BORÇ	ALACAK
……...../../……		
010 KASA	**271.808TL**	
285 KIYMETLİ MADEN VAZİYETİ Y.P.	**500 gr.**	
123 KIYMETLİ MADEN KREDİSİ Y.P.		**500**
284 KIYMETLİ MAD. ALIM-SATIM HES. T.P		**gr.** **258.865TL**
504 KIYMETLİ MAD. KRD. ALINAN FAİZ T.P.		**12.943TL**
517,73TL*525 gr = 271.808,25TL		

- Kredi ödemesinin Yabancı Para üzerinden yapılması durumu (Tablo 13);

Tablo 13. Müşteri tarafından kredinin döviz cinsinden ödenmesi

AÇIKLAMA	BORÇ	ALACAK
……...../../……		
019 KIYMETLİ MADEN DEPOSU Y.P.	**525 gr.**	
019.00 Kıymetli Maden Deposu		
019.000 Altın Deposu		
284 KIYMETLİ MADEN ALIM-SATIM HESABI T.P.	**12.943TL**	
		500 gr.
123 KIYMETLİ MADEN KREDİSİ Y.P.		**25 gr.**
285 KIYMETLİ MADEN VAZİYETİ Y.P.		**12.943TL**
505 KIYMETLİ MAD. KRD. ALINAN FAİZ Y.P.		
517,73*25 gr = 12.943,25TL		

- **İşletmenin yapması gereken kayıtlar**

-Terzi Kuyumculuk İşletmesi 500 gr. altın kredisi talebinde bulunmuş, banka kredi tutarını onaylayarak müşterinin hesabına aktarmıştır (Tablo 14). Kredi vadesi 1 yıldır ve faiz oranı %5'tir. (1 gr. = 517,73 TL)

Tablo 14. İşletme hesabına yatan kredinin kaydı

AÇIKLAMA	BORÇ	ALACAK
……...../../……		
102 BANKALAR	**258.865TL**	
102.000 Vadesiz Altın Deposu		
300 BANKA KREDİLERİ		**258.865TL**
300.03 Altın Kredileri		

-Kullanılan kredi karşılığında %5 faiz tahakkuk ettirilmiştir (Tablo 15). (1 gr. = 517,73 TL)

Tablo 15. İşletmenin aleyhine ortaya çıkan faizin gider olarak kaydedilmesi

AÇIKLAMA	BORÇ	ALACAK
……...../../……		
780 FİNANSMAN GİDERLERİ	**12.943TL**	
780.03 Altın Kredisi Kar payı Gideri		
300 BANKA KREDİLERİ		**12.943TL**
300.03 Altın Kredileri		

-Kredi vade sonunda banka vadesiz hesaptan ödenerek kapatılmıştır (Tablo 16).

Tablo 16. Çekilen kredinin vade sonunda ödenerek kapatılması

AÇIKLAMA	BORÇ	ALACAK
……...../../……		
300 BANKA KREDİLERİ	**271.808TL**	
300.03 Altın Kredileri		
102 BANKALAR		
102.110 Vadesiz TL. Hesabı		**271.808TL**

7. Sonuç

Son yıllarda dünyada ve Türkiye'de altına olan ilginin artmasıyla birlikte altına yönelik alım-satım işlemleriyle ilgilenen kuyumculara alternatif bir kurum olarak görülen bankalar da altın piyasasına dair yeni ürün ve hizmetler sunmaya başlamıştır. Yastık altı altınların ekonomiye kazandırılmasında bankalar önemli bir kanal haline gelmiştir. Alanında uzman kişiler tarafından altın işlemlerinin gerçekleştirilmesi kişiler açısından birçok riskten uzak, güvenilir bir ortamda kazanç üreten bir araca dönüşmesinin yanı sıra birlikte ekonomiye de önemli katkılar sağlamaktadır. Ayrıca altının hane halkının kasanından çıkıp ekonomiye dahil edilmesi; serbestçe alınıp satılması, sektörü kayıt dışı ve yasal olmayan faaliyetlerle kaçak yollarla sağlanan arz yapısından kurtarmış, altın sektörünü; karlı, modern ve gelişmeye açık bir sektör haline getirmiştir.

Altın bankacılığı süreci, altınların eksperler tarafından gözetim altında teslim alınması ile başlamaktadır. Bankalar her türlü fiziki altını miktar (gr., kg.) olarak hesaplara kaydederler. Bu şekilde altın ekonomiye dahil edilmiş olur. İşletme ve kurumlar bankadaki altın hesaplarını TL olarak vadeli ve vadesiz hesap olarak takip ederler. Arzu edilmesi durumunda altınlarını fiziksel olarak geri teslim alabilirler. Vadeli altın hesaplarında vadelerinin uzunluğuna ve uygun görülen faiz

oranı doğrultusunda kâr payı/faiz kazancı elde edilir. Altın hesapları aynı zamanda bankaların inisiyatifine bağlı olarak kredi teminatı olarak kullanılabilmektedir.

Bu çalışma, bireylerin veya kurumların altınlarının bankalara teslim etmeleri durumunda vadeli veya vadesiz hesap açılması, altın kredisi kullandırılması, gibi cari işlemlerin muhasebe kayıtlarının hem bankalar tarafından hem de işletmeler tarafından yapılan muhasebe kayıtlarının nasıl gerçekleştirdiğini göstermektedir.

Bankacılık sisteminde altın işlemleri önemli gelişme göstermektedir ancak bankaların kredi ağırlıkları değerlendirildiğinde altın bankacılığı kredisinin yeterli seviyede olmadığı düşünülmektedir. Banka altın kredileri, kuyumculuk sektörünün gelişmesi için önemli bir üründür ve bankaların bu yönde ürün yelpazesini genişletmesi gerekmektedir. Ayrıca yastık altı altınların tümünün ekonomiye dahil edildiğini ifade etmek zordur bu nedenle bankaların hane halkını ikna etmeye yönelik daha farklı ürünler tasarlanması bu yönde atılacak önemli adımlardan biri olabileceği düşünülmektedir.

8. Kaynaklar

[1] Hinderliter H. R, Rockoff H. "Banking under the gold standard: an analysis of liquidity management in the leading financial centers". *The Journal Of Economic History*, 36, 379-398, 2010.
[2] Goodfriend M. *Central Banking Under The Gold Standard*. Federal Reserve Bank of Richmond Working Paper, 88, 5, 2012.
[3] George J, Kurian A. "Discernible Growth of Gold Loan Nbfcs in India". *Pauline Journal of Research and Studies*, 2 (21), 2014.
[4] Askari H, Krichene N. "100 Percent Reserve Banking And The Pathto A Single-Country Gold Standard". *The Quarterly Journal of Austrian Economics*, 19, 29–64, 2016.
[5] Kannan VU., Somasundaram M. "Gold Loan Procedures of Urban Cooperative Banks; a Case Study in Kollam District, kerala". *Asia Pacific Journal of Research,* 1, 2017.
[6] Özgür H. Altın varlığının ekonomiye kazandırılmasında altın borsaları vb. altın bankacılığı. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, İstanbul, Türkiye, 1996.
[7] Özyürek E. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nda altın ve yabancı para değerlemesi ve oluşan kur farklarının muhasebeleştirilmesi. Yeterlilik Tezi, Ankara, 2005.
[8] Yanık İ. Türkiye ekonomisinde yatırım alternatifi olarak altın kullanımı (İstanbul altın borsası işlemlerinin analizi). Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2007.
[9] Doğan AÖ. Altın bankacılığı ve Türkiye uygulaması. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, İstanbul, 2010.
[10] Öz E, Fidan A. "Türkiye'de altın bankacılığı faaliyetleri ve vergilendirilmesi". *Maliye Dergisi*, 164, 120-130, 2013.
[11] Saraç O, Bayhan AC. "Kıymetli maden altının ekonomi politikası ve bankacılık sektörü çerçevesinde değerlendirilmesi". *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 5 (2), 393-406, 2013.
[12] Öz T. Türkiye'deki bankaların altın bankacılığı anlamına birbirlerinden nasıl farklılaştığının analizi. Yüksek Lisans Tezi, Fatih Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2015.
[13] Çelikdemir NÇ, Çetin A. "Altın bankacılığı ve altın işlemlerinin muhasebeleştirilmesi". *AKÜ İİBF Dergisi*, 17 (2): 11-32, 2015.
[14] Canbaz M. "Altın bankacılığı ve işletmeler açısından altın işlemlerinin muhasebesi". *Business & Management Studies*, 7 (4), 1225-1259, 2019.
[15] Fidan MM. "Bankalarca kullandırılan emtia (altın, gümüş ve platin) kredilerinin vergi usul kanunu ve türkiye muhasebe ve finansal raporlama standartları'na göre değerlemesi ve muhasebeleştirilmesi". *Journal of Accounting, Finance and Auditing Studies,* 2 (4), 108-128, 2016.
[16] Vural MG. Altın piyasası ve altın fiyatlarını etkileyen faktörler. Uzmanlık Yeterlilik Tezi. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Piyasalar Genel Müdürlüğü, Ankara, 2003, http://www3.tcmb.gov.tr/kutuphane/TURKCE/tezler/goknilvural.pdf (10.09.2020).
[17] Giray F. *Maliye Tarihi*. Bursa, Türkiye, Ezgi Kitabevi, 2001.
[18] Terzi N. *Küresel Finansta Güncel Konular*. 1. basım. İstanbul, Türkiye, Beta Yayınları, 2017.
[19] Altınay A, Akıncı ÖS. "Sanayi devriminden 1990'lara dünyadaki finansal yapının gelişimi ve bretton woods kurumlarının ortaya çıkış süreci". *Bankacılık ve Sermaye Piyasası Araştırmaları Dergisi*, 2 (5), 1 – 18, 2018.
[20] Tilbe F. Bir yatırım aracı olarak altın ve istanbul altın borsasının finans sektörü bağlamında irdelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum, Türkiye, 2010.
[21] Manisalı M. Dünya para sistemi ve euro. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, Türkiye, 2002.
[22] Obstfeld M, Taylor AM. *Globalization And Capital Markets, Globalization in Historical Perspective*. Editors: Michael D. Bordo, Alan M. Taylor, Jeffrey G, 121-187, Chicago, Williamson, University of Chicago Press, 2003.
[23] Bozdoğan MN. "Altın çağı'nda altına yatırım: altın depo hesapları ve elde edilen gelirin vergilendirilmesi". *Vergi Dünyası Dergisi,* 374, 172-182, 2012.
[24] Maden Teknik ve Arama Genel Müdürlüğü. Türkiye'de ve Dünyada Altın, 2016. https://www.mta.gov.tr/v3.0/sayfalar/bilgi-merkezi/maden-serisi/Altin.pdf (14.06.2020).

[25] T.C. Ticaret Bakanlığı. (2020). Mücevherat sektör raporu. İhracat Genel Müdürlüğü, https://ticaret.gov.tr/data/5b87000813b8761450e18d7b/M%C3%9CCEVHERAT%20SEKT%C3%96R%20RAPORU%202020.pdf, 22.07.2020.
[26] AMD. "Altın Madencileri Derneği". http://altinmadencileri.org.tr/turkiyenin-altin-ithalati-3/ (08.01.2020).
[27] Sarıcan B. Altın, "Altının fiyatını etkileyen faktörler ve altının değerlemesi". *Vergi Dünyası Dergisi*, 354, 89-102, 2011.
[28] Doran A. *Trends in Gold Banking*. World Gold Council. Research No: 19, 1998.
[29] Akdoğan N, Aktaş R, Deran A, Erhan DU, Acar V. *Türkiye Muhasebe Standartları ile Uyumlu Sektörel Muhasebe*. Ankara, Türkiye, Gazi kitabevi, 2011.
[30] Eken MH, Selimler H. *Banka Muhasebesi*. 2. basım, İstanbul, Türkiye, Der Yayınları, 2008.